

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 5, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 330.34:553.31(477)

С. В. Афанасьєв,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри інноваційного менеджменту та управління бізнес-процесами, Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг

В. Я. Нусінов,

доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, завідувач кафедри обліку, аудиту і фінансового аналізу, Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ МІНЕРАЛЬНО-СИРОВИННОЇ БАЗИ УКРАЇНИ

Ye. V. Afanasiev,

Doctor of Economics, Professor of Management, Professor of Innovation Management and Business Process Management Department, Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih

V. Ya. Nusinov,

Doctor of Economics, Professor, member of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Head of the Department of Accounting, Auditing and Financial Analysis Rih National University, Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih

MINING AND METALS PRODUCTION COMPLEX STRATEGIC DIRECTIONS OF IMPLEMENTING TASKS OF NATIONAL PROGRAM OF MINERAL RESOURCES OF UKRAINE

Висвітлено і проаналізовано сучасні проблеми функціонування гірничо-металургійного комплексу України за умов невизначеності й конфліктності ринку металопродукції. Надано узагальнену класифікацію напрямків стратегії і тактики розвитку підприємств гірничо-металургійного комплексу, спрямованих на раціональне використання мінерально-сировинної бази України.

Deals with analyzing of the current problems in the functioning of mining and metallurgical complex of Ukraine under conditions of uncertainty and conflict of the steel market. Generalized classification of areas of strategy and tactics of the mining and metallurgical complex is provided, which is aimed at the rational use of mineral resources of Ukraine.

Ключові слова: *гірничо-металургійний комплекс, металургія, економічний потенціал, мінерально-сировинна база, розвиток металургійної галузі.*

Keywords: *mining and metallurgical industry, metallurgy, economic potential, mineral raw materials, the development of metallurgy.*

Постановка проблеми. Гірничо-металургійний комплекс (ГМК) розглядають як базову експортно-орієнтовану галузь народного господарства, що забезпечує потреби всіх галузей економіки України в металопродукції як основного конструкційного матеріалу [1, с. 4]. Основною сировинною ланкою комплексу є підприємства гірничовидобувної галузі, що забезпечують видобуток, збагачення та агломерування залізних, марганцевих і хромітових руд. Гірничорудна підгалузь України забезпечує чорну металургію вихідною сировиною і насамперед залізною рудою. Чорна металургія є базовою галуззю господарства України: підприємства, що використовують чорні метали, забезпечують близько 40 % валютних надходжень в країну [2, с. 92].

В період трансформації вітчизняної економіки у більшості підприємств ГМК, у тому числі, й гірничорудної підгалузі, погіршилися техніко-економічні та фінансові показники господарської діяльності, а ключовою проблемою такого стану багатьох гірничовидобувних підприємств України є значне вичерпування розвіданих запасів, зниження їх якісних характеристик, ускладнення гірничогеологічних умов розробки в результаті тривалої й інтенсивної експлуатації родовищ.

У зв'язку з цим актуальним для економіки України є проблема розробки стратегічних напрямків підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємств ГМК, які на сьогодні нагально потребують дослідження альтернативних варіантів раціонального використання їх ресурсно-виробничого потенціалу, про що йдеться, зокрема, в "Загальнодержавній програмі розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року" [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу тенденцій та перспектив розвитку металургійної галузі України в контексті використання мінерально-сировинної бази (МСБ) України та світових тенденцій у галузі присвячено достатньо велику кількість праць, зокрема: [1-2; 4-10] та ін. у яких деякі фахівці приходять до висновку, що ймовірним є сценарій майбутнього поступового витіснення українських металургів зі світового ринку іншими країнами-виробниками металопродукції. Це, у свою чергу, може негативно позначитися на макроекономічній стабільності в Україні через скорочення притоку валютних надходжень [2, с. 92; 10, с. 189].

Не зважаючи на такі песимістичні прогнози щодо майбутнього вітчизняних виробників металопродукції, МСБ України є достатньо вагомою у світовому вимірі [3]. В надрах нашої країни виявлено майже 20 тис. родовищ і проявів 117 видів корисних копалин, з яких 8290 родовищ і 1110 об'єктів обліку за 98 видами мінеральної сировини мають промислове значення і обліковуються в державному балансі запасів корисних копалин, 3349 родовищ розробляється. Товарними залізними рудами Україна не тільки повністю забезпечувала потужний власний металургійний комплекс, а й у великих обсягах експортувала їх до інших країн. Отже, одним із вагомих чинників подолання після кризового становища в економіці України є належне забезпечення потреб економіки в мінерально-сировинних ресурсах та ефективне їх використання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Проведені дослідження щодо перспективи розвитку металургійної галузі та МСБ України з урахуванням тенденцій галузі у світовому вимірі залишаються недостатньо розкритими в силу багатокритеріальності й багатоваріантності стратегічного планування підприємств ГМК, що в свою чергу призводить до певних суперечностей між окремими критеріями та альтернативними варіантами їх розвитку і до зумовленого цим конфлікту. Виходячи з цього **метою дослідження** є визначення загальних напрямків стратегії й тактики розвитку підприємств ГМК, які надають можливість систематизувати за рівнями ієрархії та підсистемами управління підприємств ГМК заходи, спрямовані на підвищення ефективності використання їхнього

економічного потенціалу за умов невизначеності й конфліктності ринкового середовища.

Відповідно мети завданнями дослідження є аналіз, оцінка та визначення можливостей щодо перспектив стратегічного розвитку підприємств ГМК в контексті завдань “Загальнодержавної програми розвитку МСБ України на період до 2030 року” спрямованих на забезпечення металопродукцією потужного металургійного комплексу та її експорту у великих обсягах до інших країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним завданням “Програми ...” [3] є стале пріоритетне забезпечення зростаючих потреб національної економіки в мінеральній сировині. В Україні наявні розвинута МСБ багатьох видів та значні перспективи її нарощування, потужна геологічна галузь, видобувна та переробна промисловість, вагомий потенціал досвідчених, висококваліфікованих науково-технічних працівників. За обсягами розвіданих запасів та видобутку ряду видів мінеральної сировини Україна посідає чільне місце серед країн СНД, Європи та світу. В умовах зростання світових інтеграційних процесів і глобалізації необхідний подальший розвиток національної геологічної галузі.

МСБ – сукупність розвіданих і попередньо оцінених запасів корисних копалин і супутніх компонентів, що може бути застосована в галузях економіки за умови отримання економічної вигоди на рівні, достатньому для провадження розширеного виробництва з метою забезпечення економічної безпеки держави.

З урахуванням загальносвітових тенденцій щодо використання корисних копалин основні проблемні питання задоволення на належному рівні потреб економіки в мінерально-сировинних ресурсах пов’язуються з такими факторами [3]:

- цінність і невідновлюваність природних мінеральних ресурсів зумовлюють необхідність їх раціонального та ощадливого використання. Інтенсивні методи видобутку, переробки і споживання корисних копалин на основі новітніх досягнень науки і техніки є невід’ємною складовою частиною загальносвітової технічної революції;

- науково-технічний прогрес в усіх підгалузях мінерально-сировинного комплексу та жорстка конкуренція між виробниками мінеральної сировини у країнах з ринковою економікою унеможливають всупереч усім прогнозам перехід до активного використання бідніших руд.

Залізні руди є вихідною сировиною, що забезпечує функціонування чорної металургії. Цей вид сировини належить до категорії А. Усього в Україні нараховується 54 родовища залізних руд, з яких 22 перебувають в експлуатації. Багаті залізні руди і залістисті кварцити добуваються на родовищах Криворізького, Кременчуцького та Білозірського залізрудних басейнів. Розвідані (підтверджені) запаси становлять 28 млрд тонн. Найбільші підтверджені запаси світу (понад 10 млрд тонн) розподіляються серед чотирьох країн: Росія, Україна, Бразилія та Китай. Їх сумарна частка у світових підтверджених запасах – 67,2 відсотка (139 млрд тонн).

На початку 90-х років в Україні було взято напрям на скорочення виробництва ГМК, що також позначилося на погіршенні роботи залізрудних підприємств.

У цій галузі дуже повільно ведуться роботи щодо виводу з експлуатації надлишкових потужностей, приведення чисельності робітників у співвідношення з обсягами виробництва. Витрати на утримання соціальної сфери майже всюди лежать на підприємствах, що відбивається на собівартості та конкурентоспроможності продукції, що виробляється ними.

Для вирішення невідкладних проблем гірничовидобувної промисловості потрібні рішучі кардинальні заходи. Загальна стратегія повинна бути спрямована на підтримання експортного потенціалу ГМК з метою забезпечення валютних надходжень в Україну, підвищення конкурентоспроможності продукції шляхом зменшення її собівартості, проведення реструктуризації підприємств та оновлення виробничих засобів. Реструктуризація гірничо-металургійної галузі повинна ставити за мету ліквідацію фактично чи потенційно збиткових підприємств, виведення з експлуатації недіючих потужностей та їх перепрофілювання, розширення номенклатури товарної продукції, застосування у виробництві принципово нових, високопродуктивних, енергозберігаючих та екологічно чистих технологій та обладнання.

З нарощуванням динамізму економічних і соціальних процесів, що відбуваються у суспільстві, швидкими змінами кон’юнктури на внутрішньому і зовнішньому ринках залізрудної продукції дедалі більше зростає роль стратегічного планування.

Стратегія підприємств ГМК в умовах ринкових перетворень – це сукупність її головних цілей і основних способів щодо їх досягнення, а саме: забезпечення подальшого розвитку виробничо-економічної діяльності, а отже, підвищення ефективності виробництва на основі гнучкості та адаптивності підприємства до потреб ринку продукції з мінеральної сировини за рахунок переорієнтації виробничої системи без корінних змін матеріально-технічної бази.

Головна відмінність стратегічного планування підприємств ГМК від довготермінового – це його варіантність, розробка варіантів генеральних ліній комплексної концепції диверсифікованого розвитку сировинної бази і конверсії гірничорудних підприємств.

Тут, стосовно кількісної оцінки ризику, важливу роль відіграють критерії, які є кількісними моделями цілей. Крім того, критерії відображають системи цінностей. Багатокритеріальність реальних завдань зумовлюється не лише наявністю багатьох цілей і цінностей, але й тим, що не завжди одну ціль можна виразити одним критерієм, хоча цього й прагнуть.

Наголосимо, що багатокритеріальність призводить до певних суперечностей між окремими критеріями і до зумовленого цим конфлікту.

В дослідженні [11., с. 31] було встановлено, що причини виникнення конфліктних ситуацій на підприємствах ГМК при опрацюванні управлінських рішень безпосередньо пов’язані з конфліктною природою самих об’єктів управління. Ці причини пропонують деталізувати за кількома групами (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація причин конфліктних ситуацій, пов’язаних із природою ГМК як об’єкта управління

З іншого боку, залучення до розробки рудних родовищ побіжної мінеральної сировини вносить додаткову невизначеність і конфліктність та зумовлений ними ризик, пов’язаний із меншим ступенем вивченості та точності оцінки компонентів корисних копалин у породі за категоріями, що мають меншу достовірність визначення характеристик покладів.

Невизначеність і конфліктність та породжений ними ризик посилюють тяжке фінансове становище гірничо-збагачувальних комбінатів (ГЗК), що є наслідком неплатежів підприємств-споживачів, і призводить до порушення матеріально-технічного забезпечення виробництва. На підприємствах практично не здійснюється

заміна обладнання, що має великий коефіцієнт зносу і становить близько 55% [12].

Разом з тим, розвиток ГМК значною мірою залежить від оновлення основних засобів, впровадження енергозберігаючих технологій.

Особливістю ГЗК є технологічна відособленість, замкнутість технологічної системи, що характеризує таку сукупність і формування технологічних процесів, при якій зупинка чи дезорганізація окремих ланок виробництва призводить до зупинки функціонування всього підприємства. При цьому техніко-економічні показники попереднього технологічного підрозділу обумовлюють їх кількісне та якісне визначення для наступного.

Регіональний аспект функціонування комбінату передбачає орієнтацію на сировинну базу, природні та трудові ресурси разом з урахуванням впливу виробництва на довкілля.

Аналіз матеріалів стосовно стану МСБ, практики функціонування гірничорудних підприємств у структурі промисловості України та виявлений ряд невіршених на сьогодні проблем, авторами пропонується класифікувати загальні напрями стратегії й тактики розвитку підприємств ГМК визначені в праці [13, с. 77-80] (рис. 2), які надають можливість систематизувати за рівнями ієрархії та підсистемами управління підприємств ГМК заходи, спрямовані на підвищення ефективності використання їхнього економічного потенціалу за умов невизначеності й конфліктності ринкового середовища відповідно основних завдань "Загальнодержавної програми розвитку МСБ України на період до 2030 року".

В дослідженні [13, с. 78] було встановлено, що стратегічні напрями розвитку підприємств ГМК доцільно класифікувати як: науково-дослідницькі, організаційно-технічні та техніко-економічні.

Згідно наведеної класифікації, з метою забезпечення металопродукцією потужного металургійного комплексу та її експорту у великих обсягах до інших країн, першочергово необхідно реалізовувати заходи з вдосконалення напрямку техніко-економічного розвитку гірничорудних підприємств, що повинно забезпечити досягнення максимальної ефективності використання економічного потенціалу ГМК України на підґрунті вирішення наступних ключових завдань програми [3]:

- проведення геологорозвідувальних робіт у межах родовища багатих залізних руд Суха Балка;
- розвідка і передача у промислове освоєння нових родовищ переважно окислених залізистих кварцитів та довивчення флангів родовищ, що розробляються;
- вивчення гідрогеологічних умов південної частини Криворізького басейну для вжиття ефективних заходів щодо протидії водопритокам;
- довивчення вузьких зон лужного метасоматозу на залізорудних родовищах, які можуть бути джерелом видобутку скандію, ванадію або рідкісних земель;
- підготовка великих родовищ високоякісних легкозбагачуваних магнетитових кварцитів у Криворізькому басейні (Дальні західні смуги, Правобережні магнітні аномалії), Середньому Побужжю та Призов'ї (можливо із залученням іноземних інвесторів).

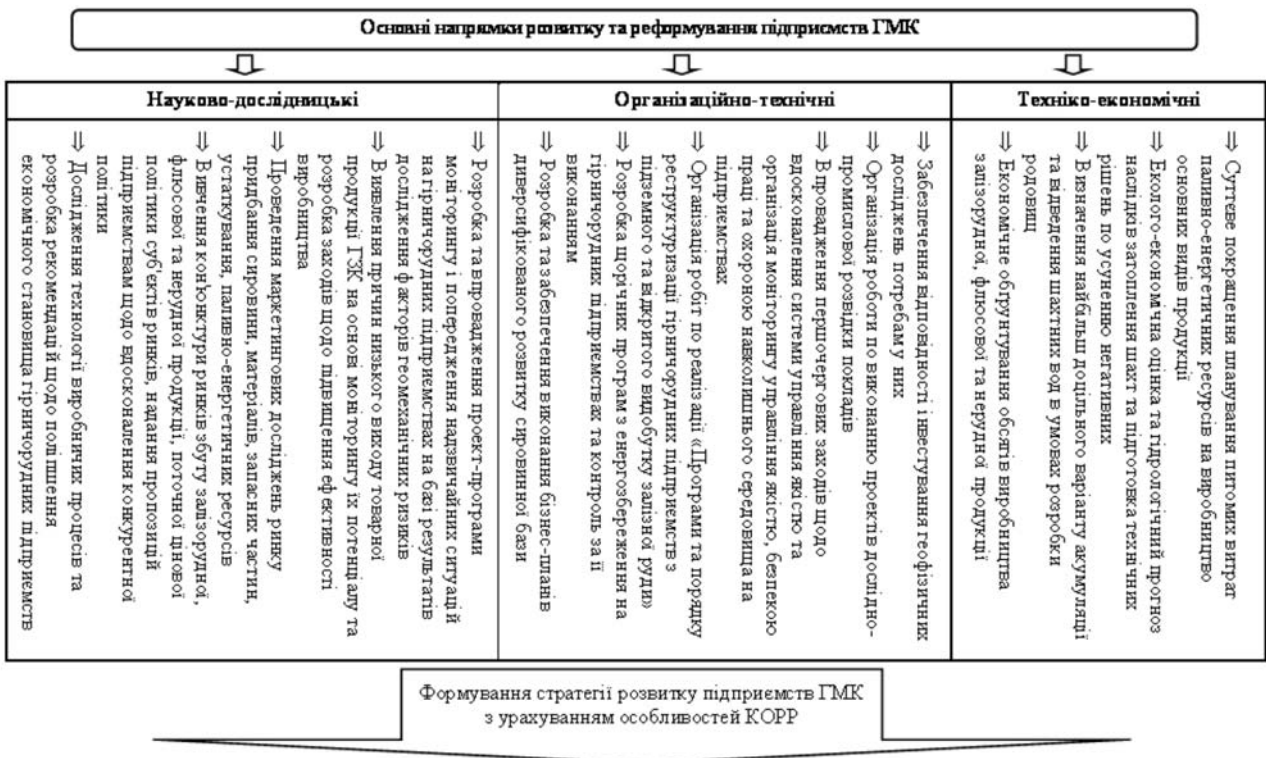

Рис. 2. Класифікація основних напрямків розвитку підприємств ГМК, спрямованих на раціональне використання їх потенціалу

На сьогодні максимальна виробнича потужність підприємств ГМК Криворізького залізрудного басейну приймається на рівні проектною. У більшості випадків не враховуються зміни виробничої потужності за етапами експлуатації родовища. Разом з тим виробнича потужність значно відхиляється від проектною. Вказане обумовлюється тим, що на стадіях проектування детально не розглядаються реальні гірничо-геологічні характеристики родовищ стосовно потенційних корисних копалин.

Процес варіювання видобутку корисних копалин, у результаті переміщення фронту робіт та гірничо-геологічних умов, призводить до зміни тривалості циклу, що змінює показники інтенсивності розробки родовищ. Вибір узагальнюючого критерію оцінки результатів виробничої діяльності підприємств ГМК повинен враховувати проблему невідповідності локальних оптимумів за структурними підрозділами узагальнюючому, що визначається кінцевим продуктом галузі.

Отже, технологічна замкнутість виробництва обумовлює специфічний підхід до формування оптимізаційної економіко-виробничої моделі, яка стає основою при розробці принципів управління поточною діяльністю підприємств ГМК.

На сучасному етапі критерії та методи оцінки гірничо-технологічних можливостей родовища корисних копалин повинні бути побудовані таким чином, щоб визначалася можливість своєчасного виявлення шляхів підвищення інтенсивності виробництва та ефективності використання основних фондів ГМК.

Для відновлення основних виробничих фондів до загальноприйнятого у світовій практиці рівня потрібні значні обсяги інвестицій для забезпечення підтримки виробничих потужностей на високому рівні, поновлення основних виробничих фондів. Щорічний обсяг капітальних вкладень, за оцінками фахівців, має складати 20-25% середньорічної вартості товарної продукції.

При цьому, дослідження можливих стратегічних напрямків подальшого розвитку гірничорудних підприємств Криворізького залізрудного басейну потребує багатоваріантних оцінок гірничих можливостей родовищ, які стають основою для визначення раціонального рівня технічного переозброєння підприємств ГМК України. Безумовно, при вирішенні цієї проблеми виникає необхідність урахувати обмеження інвестиційних ресурсів, економічну ефективність експлуатації родовища, забезпечення необхідної якості сировинних ресурсів. Разом з тим, розвиваючи напрями інтенсифікації виробництва підприємства ГМК Кривого Рогу за 5 місяців 2012 р. збільшили інвестиції в технічне переоснащення виробництва, про що повідомляється в прес-службі Дніпропетровської облдержадміністрації (ОДА) [14].

Так, в січні-травні 2012 р. "АрселорМіттал Кривий Ріг" (АМКР) інвестував більше 1 млрд. грн., що на 342 млн. грн. більше аналогічного періоду 2011 р. Зазначається, що в 2010-2011 роках АМКР направив в модернізацію більше 5 млрд. грн., в тому числі на завершення будівництва машини безперервного лиття заготовок.

ПАТ "Північний гірничо-збагачувальний комбінат" за звітний період направив на технічне переоснащення 600 млн. грн., що майже вдвічі більше, ніж за аналогічний період минулого року. В цілому протягом 2011-2015 років в модернізацію комбінату планується вкласти понад 8 млрд. грн. У числі основних проектів – будівництво комплексу циклічно-поточної технології скельного розкриття в Первомайському кар'єрі.

Збільшує фінансування в реконструкцію та модернізацію і ПАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат": за 5 місяці 2012 р. підприємство інвестувало в технічне переоснащення понад 200 млн. грн. Інвестиційна програма комбінату на 2011-2015 роки передбачає фінансування в сумі майже 4 млрд. грн.

ПАТ "Південний гірничо-збагачувальний комбінат" за 5 місяців 2012 р. інвестував у розвиток майже 181 млн. грн. – у 1,5 разів більше аналогічного періоду минулого року. Програмою технічного переозброєння комбінату в період 2011-2015 років передбачено спрямувати на модернізацію ще 2,2 млрд. грн.

В рамках технічної політики розвитку ПАТ “Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат” в 2013р. передбачено наступні заходи, спрямовані на: реалізацію стратегічного проекту щодо підтримки на досягнутому рівні обсягів добування руди та виробництва концентрату; реалізацію програм по оновленню і модернізації виробничих потужностей; реалізацію проектів щодо зниження використання електроенергії та ін.

Фінансування для реалізації інвестиційних проектів планується здійснювати за рахунок власних коштів підприємства, плановий обсяг фінансування складе 255,3 млн. грн. Головна увага в програмі приділяється підвищенню конкурентоздатності товарного концентрату, впровадженню ресурсозберігаючих технологій.

ПАТ “Криворізький залізрудний комбінат” в своїй стратегії розвитку орієнтується на випуск товарної продукції в обсязі 6000 тис. т з середнім якісним показником 58,04 % Fe. Для виконання зазначених обсягів виробничої програми передбачається здійснювати технічну реорганізацію, зокрема: розпочати роботи по заміні механічної та електричної частини скіпової підйомної установки ш. “Зоря” ш. “Октябрьська”; придбати основне технологічне обладнання на заміну зношеного та здійснити капітальний ремонт основного технологічного обладнання; придбати допоміжне обладнання та здійснити капітальний ремонт допоміжного обладнання.

Для своєчасного розкриття та вводу нових горизонтів шахт, виконання планів з видобутку запланованих обсягів залізрудної руди, інвестиційною програмою комбінату передбачено придбання нової високопродуктивної гірничо-прохідницької техніки: для виконання ядерного буріння (3 одиниці), для виконання кріплення набризбетоном, для проведення очисної виймки; виконання гірничо-капітальних робіт по проведенню гірничих виробок силами шахтобудівельного управління в обсязі 91000 куб. м;

Серед істотних факторів, які можуть вплинути на діяльність комбінату, необхідно відзначити наступні: підвищення конкуренції у сфері виробництва та реалізації залізної руди; суттєве погіршення гірничо-геологічних умов при видобуванні залізної руди; ризик погіршення ситуації в металургійній промисловості на внутрішньому та зовнішньому ринку.

Узагальнюючи можна стверджувати, що у підприємств ГМК Криворізького залізрудного басейну є реальні можливості до подальшого розвитку свого економічного потенціалу та розвитку наявної МСБ. При цьому, для якомога повного використання цих потенційних можливостей галузі в досягненні високої ефективності результатів виробничо-господарської діяльності першочергово необхідно вирішувати наступні завдання:

- оптимізацію виробничих потужностей підгалузей та підприємств відповідно до кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринків шляхом вилучення надлишкових потужностей, морально і фізично застарілих агрегатів;
- розробку та реалізацію інноваційних проектів розвитку технологій, створення нового високоефективного обладнання, що забезпечує виробництво конкурентоспроможної за якістю та цінами продукції;
- реалізацію економічних, технологічних та організаційних заходів, щодо мінімізації витрат на виробництво та забезпечення рентабельної роботи підприємств.

Разом з тим, особливості інтенсивних напрямків розвитку економічного потенціалу підприємств ГМК визначаються з урахуванням технологічних та організаційно-технічних умов. При цьому необхідно враховувати вплив інтенсивних та екстенсивних факторів на процес виробництва з використанням засобів економіко-математичного моделювання виробничих процесів з урахуванням притаманних їм ризиків.

Також необхідно достатньо чітко враховувати, що існують певні проблеми, пов'язані з процесом вимірювання й оцінювання показників економічного потенціалу підприємств ГМК з причини обмеженості їх дослідження в порівняльних шкалах. На першому плані залишаються невирішеними питання, яким чином окремі ресурси мають бути включені в економічний потенціал та якими мають бути їх вимірники.

Використання натуральних показників при оцінці таких складних елементів потенціалу, як трудові ресурси, технологія, інформація, є неможливим. Агрегування якісних характеристик стає можливим лише при умові, що буде встановлений єдиний принцип оцінки, тобто виміри, які дадуть можливість одночасно визначити різні якості. У цьому зв'язку, на нашу думку, доцільно прийняти позицію аналітиків схильних до використання одного показника, який є еквівалентом. Особлива увага повинна приділятися розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємств ГМК, що вимагає чітких теоретичних узагальнень стосовно місця та ролі підприємства в національному господарстві, його складу, структури та раціональних обсягів виробництва, критеріїв оцінки економічного ризику і т. ін..

Висновки. Розробка родовищ корисних копалин, освоєння надр є основою економіки і національної безпеки багатьох держав світу. Рівень освоєння і споживання мінеральних ресурсів суттєво впливає на економічні і соціальні показники країни. Україна займає у цьому відношенні особливе місце. Україна володіє великими родовищами залізних, марганцевих руд, флюсу і доломіту та належить до невеликої кількості країн, які повністю забезпечують свої металургійні підприємства, і є однією із постачальників мінеральної сировини і продуктів її переробки на світовий ринок.

МСБ для України була і повинна залишатися тією матеріальною базою, на якій можна зберігати або захищати державний суверенітет, розвивати промисловість і економіку, забезпечувати основу національної безпеки. Визначальним чинником тут стає стратегія розвитку гірничорудної галузі в країні.

Неоднозначність ситуації щодо вибору одного з альтернативних варіантів диверсифікованого розвитку сировинної бази і стратегії конверсії підприємств ГМК характеризується тим, що існує залежність від багатьох змінних чинників і контрагентів, дії яких не завжди можна передбачити з прийнятною точністю. Підвищення ступеня ризику зумовлює відсутність (неоднозначність) чітко визначених цілей і критеріїв їх оцінки, змін у суспільних потребах і споживчому попиті на металопродукцію, непередбачуваність появи нових технологій і техніки, зміни кон'юнктури сировинного ринку, коригування траєкторії руху економіки, зумовлене політичною необхідністю, непередбачуваністю природних і соціальних явищ тощо.

Список використаних джерел

1. Турило А.М. Економічна оцінка інновації залізрудного виробництва: Монографія / А.М. Турило, О.А. Зінченко, В.Я. Нусінов. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2006. – 200 с.
2. Пікус А.Ю. Металургійна галузь України: тенденції і перспективи – економіка та управління національним господарством / А.Ю. Пікус // актуальні проблеми економіки. – 2011. – №4 (118). – с. 92-102.
3. Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року. – Затверджено Законом України від 21 квітня 2011 року N 3268-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3268-17>. – Назва з екрану. – (Дата звернення: 11.04.2013).
4. Богачов О. Проблеми розвитку промислових підприємств регіону (на прикладі металургійного комплексу) / О. Богачов // Город, регион, государство: экономико-правовые проблемы. – Донецк: Вебер, 2009. – С. 224-229.
5. Голубченко А.К. Анализ тенденций развития горно-металлургического комплекса Украины / А.К. Голубченко, В.Л. Мазур // Сталь. – №4. – 2007. – С. 83-93.
6. Грищенко С. Г. Рынок металлопродукции Украины в странах СНГ: проблемы и задачи / С. Г. Грищенко // Сталь. – № 9. – 2008. – С. 88-90.
7. Кукин С. Долгое прощание с мареном / С. Кукин // Эксперт Украины. – 2007. – №28. – С. 17-25.
8. Мазур В.Л. Перспективы тепло- и энергосбережения в ГМК Украины / В.Л. Мазур // Сталь. – №7. – 2008. – С. 113-117.
9. Рябчин О. Анализ та перспективи розвитку ринку металопродукції в Україні / О. Рябчин, Д. Петрова, І. Шпак // Науковий вісник Національного гірничого університету. – 2010. – №4. – С. 125-129.
10. Сталінська О. Проблеми та перспективи розвитку гірничо-металургійного комплексу України в посткризовий період / О. Сталінська, А. Волочко // Економічний аналіз. – 2011. – Випуск 8. Частина 1. – С. 188-191.
11. Афанасьєв Є.В. Концептуальні положення та інструментарій моделювання альтернативних стратегій розвитку гірничорудних підприємств з урахуванням ризику / Є.В. Афанасьєв // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ: Науковий збірник. – Кривий Ріг, 2007. – № 2(10). – С. 29-36.
12. Сборник технико-экономических показателей горнодобывающих предприятий Украины (Технико-экономические показатели горнодобывающих предприятий Украины в 2008-2009 гг.) / ГНИГРИ. – Кривой Рог: Ротапринт ГНИГРИ, 2010. – 164 с.
13. Афанасьєв Є.В. Моделювання стратегії розвитку гірничорудних підприємств з урахуванням ризику: дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: 08.00.11 / Афанасьєв Євген Вікторович. – К., 2008. – 422 с.
14. За 5 місяців 2012 року криворізькі підприємства ГМК інвестували в розвиток майже 2 млрд. грн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.sdelanounas.in.ua/blogs/19847/>, вільний. – Назва з екрану. – (Дата звернення: 19.05.2013).

Стаття надійшла до редакції 18.05.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"